

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Data uit de strafrechtsketen in internationaal perspectief

Devroe, E.; Eng, W. van der

Citation

Devroe, E., & Eng, W. van der. (2017). Data uit de strafrechtsketen in internationaal perspectief. *Cahiers Politiestudies*, 41(4), 95-116. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/57496>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/57496>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Data uit de strafrechtsketen in internationaal vergelijkend perspectief

Cahiers Politiestudies
Jaargang 2016-4, nr. 41
p. 95-116
© Maklu-Uitgevers
ISBN 978-90-466-0849-4

Elke Devroe¹ & Wouter van der Eng²

In deze bijdrage worden de meest belangrijke bronnen van internationale criminaliteitsstatistiek en slachtofferstatistiek geanalyseerd, waarbij het ontstaan, de methodologie en de belangrijkste resultaten worden gepresenteerd. Het gekende onderscheid tussen objectieve criminaliteitsgegevens en subjectieve criminaliteitsgegevens wordt behouden. In een eerste paragraaf komt het European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics (2014) aan bod, gevolgd door het 'Report on World Crime Trends'. In een derde paragraaf wordt de 'International Crime Victimization Survey' (ICVS) gepresenteerd. Tenslotte verwijzen we naar een (nog) niet gepubliceerd instrument-in-wording, dat een criminaliteitsvergelijking toelaat tussen grootsteden. We besluiten met enkele voorzichtigheidscommentaren over de internationale vergelijking van statistieken.

Inleiding

Er wordt in de wetenschappelijke literatuur wel eens een algemene daling vermeld van criminaliteitscijfers sinds de jaren 90, zeker in de US maar ook in Europa (Rosenfield et al, 2009; Tonry, 2010, 2014; Levitt, 2004, Dijk, et al, 2012; Farrell et al, 2014). Maar is dat wel zo? En over welke vorm van criminaliteit gaat het dan? Alleen deze opgenomen in het strafcode van verschillende landen? Of alleen vormen van overlast en kleine overtredingen die niet in de strafwet zijn vastgelegd? Of beide? Door politie geregistreerde feiten of door de strafrechter veroordeelde personen? Of zou men ook bedoelen dat het beter gaat met de algemene veiligheid, en dat het veiligheidsgevoel van de burger stijgt? Of dalen alleen bepaalde vormen van criminaliteit, en stijgen andere? Zo werd vastgesteld dat vermogenscriminaliteit daalt, wellicht door een wijziging van de socio-economische status, betere beveiliging van woning en wagen en een sterke stijging in de private beveiliging (Aebi, et al, 2010). De geweldscriminaliteit neemt weer toe, en dit zou te wijten zijn aan veranderende demografie, meer alcoholconsumptie bij de jeugd, meer vrije tijd (mede door het internet) en georganiseerde straat bendes (Aebi, et al, 2009). Wanneer de lezer cijfers wenst, die op wetenschappelijke wijze werden aangemaakt over criminaliteit en slachtofferschap, waar kan hij/zij dan bronnen vinden?

¹ Associate Professor 'Institute of Security and Global Affairs', Faculteit 'Governance and Global Affairs', Universiteit Leiden, Hoofdredacteur Cahiers Politiestudies.

² Master Crisis & Security Management Institute of Security and Global Affairs', Faculteit 'Governance and Global Affairs', Universiteit Leiden.

Deze bijdrage is louter informatief bedoeld en verschaft de lezer een inzicht in de meest belangrijke wetenschappelijke instrumenten die internationale vergelijking van criminaliteitscijfers toelaten. Het is niet de bedoeling van deze bijdrage theorieën te schetsen over criminaliteitsgolven (deze komen elders in dit Cahier aan bod), noch een theorie-testend onderzoek te presenteren. De bijdrage gaat niet op zoek naar verklaringen voor dalingen of stijgingen van criminaliteit, noch worden hier criminologische theorieën voor aangedragen. Wel worden diverse bronnen voor internationale criminaliteits- en veiligheidscijfers die een wetenschappelijke internationale vergelijking toelaten op een rij gezet en de meest in het oog springende resultaten daaruit gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen bronnen van geregistreerde criminaliteit (*objectieve* criminaliteitsgegevens) en bronnen van niet officieel geregistreerde criminaliteit, zoals slachtoffer enquêtes en self-report studies (*subjectieve* criminaliteit). De meerwaarde van deze bijdrage bestaat er in dat de lezer een direct overzicht krijgt van de meest in het oog springende tendensen en de meest actuele gegevens.

Ten eerste komt het *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* (2014) aan bod met criminaliteitscijfers van 41 Europese landen. Ten tweede wordt de ‘*United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems*’ toegelicht, met cijfers uit meer dan 80 landen en daarom ook het ‘*Report on World Crime Trends*’ wordt genoemd. Vervolgens worden instrumenten besproken die een vergelijking toelaten van subjectieve criminaliteitsgegevens, zoals de internationale slachtoffer enquête: ‘*International Crime Victimization Survey*’ (ICVS). Tenslotte komt er één nog nieuw en (nog) niet gepubliceerd instrument-in-wording aan bod, dat een vergelijking toelaat tussen grootsteden (meer dan 100.000 inwoners) naar criminaliteitscijfers. We besluiten met enkele voorzichtigheidscommentaren over de internationale vergelijking van cijfers en statistieken.

1. Nut van internationale vergelijkingen

Voor een degelijk begrip van de criminaliteit in het eigen land blijft kennis van de internationale criminaliteitscontext een onmisbaar gegeven. Contextualisering en relativering van eigen criminaliteitsstatistieken wordt slechts mogelijk door middel van de studie van buitenlandse trends en evoluties. Het nut van ‘internationale vergelijkingen’ kan zich in vier elementen vertalen (Devroe, 2001):

- Kennisverruiming over criminaliteitschommelingen;
- Testen van criminologische theorieën³;
- Benchmarking;
- Politieke doelstellingen.

Internationaal vergelijkend onderzoek voeren naar criminaliteitscijfers blijft een zeer precaire en complexe oefening. Buiten een aantal fundamentele afwijkende sociologisch, – demografisch, – en economische contextgegevens⁴, is de strafwet immers in ieder land verschillend. Alhoewel een aantal Europese landen gelijkaardige strafbaarstellingen vertonen die een vergelijking met de Belgische strafwet kunnen doorstaan,

³ Zoals bijvoorbeeld victimisation theorieën, sociaal-ecologische en developmental theorieën, preventietheorieën, routine-activiteiten theorie, rationale keuzetheorie, sociale desorganisatietheorie, enz...

⁴ Zie in dit kader Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat>

blijft vergelijken koorddans. Politieke nomenclaturen wijken in nogal wat landen af van de nationale wetgeving. De politie hanteert vaak een vattingsinstrument voor criminaliteit dicht bij de politieke realiteit (politieke fenomenen) in plaats van een strafrechtelijke kwalificatie die het openbaar ministerie hanteert. Achteraf is dan veelal niet meer detecteerbaar op welk (wettelijk omschreven) misdrijf de politieke kwalificatie betrekking had (Barclay, 2000). De meest belanghebbende comparatieve instrumenten over objectieve criminaliteitsgegevens verschaffen vooral informatie vanuit de verschillende lagen van de strafrechtelijke piramide (door politie geregistreerde feiten, door het Openbaar Ministerie vervolgte personen, door de rechtbank veroordeelden en tenslotte daders aanwezig in de strafuitvoering). Hierbij is het moment van telling belangrijk. In sommige landen wordt als moment voor intrede in de politiestatistiek de registratie in een politiek proces-verbaal gehanteerd (input-statistiek). In andere landen wordt het misdrijven pas geteld in de politieke statistiek op parketniveau (input op parket) als het volledige politiek onderzoek afgehandeld is, of nog als het tot een veroordeling kwam voor de feitenrechter. Vaak worden ook gegevens over middelen en personen (aanwezige capaciteit) in de diverse lagen van de strafrechtsbedeling verschaft, wat we de 'morfologie van de strafrechtelijke keten' noemen.

2. Bronnen van internationale criminaliteits- en slachtoffergegevens

2.1. European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics

Binnen het 'European Committee on Crime Problems' van de Raad van Europa werd een Europees 'model' dat een coherente en zinnige vergelijking van criminaliteit tussen de verschillende landen in Europa⁵ moest toelaten, ontwikkeld. Het hoofddoel bestond in de presentatie van vergelijkbare informatie over misdaad en strafrechtspieg in Europa. In 1995 werd de pilootstudie 'Draft European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics' over 'Trends in crime and criminal justice statistics and other quantitative data on crime and het criminal justice system for het attention of het European Committee on Crime Problems (CDPC) 44th plenary session', gepubliceerd⁶. Nadien werd de groep van specialisten uitgebreid. In oktober 1999 verscheen de eerste versie (met kwantitatieve gegevens) van het 'Sourcebook'. De gepresenteerde gegevens behandelen de jaren 1990-1996 en bespreken 33 landen. De methodologie kon als succesvol beschouwd worden. De eerste editie van 'The European Sourcebook' inspireerde de datacollectie van Eurostat in het begin van de jaren 2000 (Eurostat, 2016). Inmiddels is de vijfde editie gepubliceerd in 2014 (over de periode van 2007-2011) en werd de medewerking bekomen van 41 landen (Heuni, 2014). Het 'European Sourcebook' is de meest volledige bron van internationale datavergelijking over criminaliteit en rechtshandhaving in Europa. We bespreken kort de basisuitgangspunten, de vassing van de gegevens, de inhoud en geven de meest markante resultaten weer voor deze laatste periode (2007-2011).

2.1.1. Basisuitgangspunten

Het 'European Sourcebook' verschaft een antwoord op de empirische vraagstelling die kwantificering en internationale vergelijking in vraag stelt. Voorafgaandelijk wordt

⁵ Met dit doel werd in 1993 een groep specialisten samengeroepen die zich bogen over 'Trends in crime and criminal justice: statistics and other quantitative data'. Bij deze garing en verwerking zijn 33 landen betrokken.

⁶ Aan deze pilootstudie namen 12 landen deel.

nut en gebruik van statistiek voor het beleid omschreven, wat de kans op beleidsnut achteraf verhoogt.

De vergelijkende analyses kunnen in *drie categorieën* worden ingedeeld:

1. “*Distributive comparisons*” geven een antwoord op vragen als ‘maken diefstallen het grootste aandeel in de totale criminaliteitskoek uit? Hoe ziet de leeftijdsstructuur van de gemiddelde veroordeelde dader eruit?’
2. “*Level comparisons*” geven antwoord op vragen als ‘welk land kent de hoogste overvalgraad? Welke land kent een lage gevangenispopulatie?’
3. Interpretaties van “*trends*” waarbij het tijdsgegeven belangrijk wordt stellen vragen als ‘verschilt de stijging in verkrachtingen van land tot land in de tijd?’ ‘Worden er meer alternatieve maatregelen uitgesproken in alle landen tussen 1990 en 1999?’

Het is belangrijk *drie soorten omstandigheden* waarvan officiële criminaliteitscijfers en statistiek over de strafrechtsbedeling afhankelijk zijn (Van Hofer, 2000) te vermelden:

1. *Actuele omstandigheden* zoals de mogelijkheid (opportunity) om criminaliteit te plegen, de bevolkingsstructuur (wie kan criminaliteit plegen?), het risico gesnapt te worden, de aangiftebereidheid van de bevolking en de efficiëntie van het strafrechtelijk apparaat bij het opsporen en vervolgen van criminaliteit;
2. *Wettelijke omstandigheden* zoals de inhoud van het wetboek voor strafrecht en strafvordering⁷, de formele organisatie van de instituties van strafrechtsbedeling en de informele toepassing van de strafwet in de praktijk.
3. *Statistische omstandigheden* zoals de formele procedure voor datagaring en –verwerking en hun praktische implementatie.

Om de vergelijkbaarheid bij ‘*distributive comparisons*’ en ‘*level comparisons*’ te garanderen, zou men best de wettelijke en de statistische omstandigheden controleren vooraleer men kan besluiten dat een verschil tussen landen ook een reëel verschil inhoudt. Bij trends is de ‘werkelijke’ criminaliteitsgraad van minder belang; het komt er vooral op aan stijgingen en dalingen te detecteren. Hier moet men bijkomend rekening houden met de *informele* wettelijke en de statistische omstandigheden die vaak moeilijk te achterhalen zijn.

2.1.2. Naar een internationaal vergelijkbare gegevensvatting

Bij de opmaak van het *Sourcebook* ging veel aandacht uit naar de methode van vergelijken en naar de verschillende definities en begripsomschrijvingen van de te vergelijken misdrijven. In de expertengroep van het *Sourcebook* werd gezamenlijk gezocht naar een methode voor het correct noteren en interpreteren van criminaliteitscijfers. Niet alleen de cijfers zijn hier van belang, maar ook de telregels, statistische telmethoden en de wettelijke en functionele omschrijvingen van de misdrijven. Door de groep specialisten werd een lijst opgemaakt van de te bevragen misdrijven. Hierbij werd

⁷ Een structurele concertatie tussen de politiediensten, de procureurs-generaal en de overheid die de gegevens vat en verwerkt over de invloed van wetswijzigingen op de statistieken, kan een oplossing zijn om verschuivingen in de cijfers achteraf te kunnen verklaren en toelichten. In de meeste andere landen worden nieuwe misdrijven noodzakelijkerwijze binnen bestaande nomenclaturen gevat, hetgeen tot gevolg heeft dat de oorzaak van een stijging binnen deze ‘verruimde’ categorie achteraf nog moeilijk detecteerbaar is.

beslist vooral te focussen op de zgn. ‘traditionele’ vormen van criminaliteit, waarna eventueel enkele vormen van ‘moderne’ vormen van criminaliteit in een later stadium bijkomend kunnen worden opgenomen (zoals witwassen, corruptie en georganiseerde criminaliteit). Voorafgaandelijk aan de statistische inzameling in elk land werd een standaarddefinitie per misdrijf rondgestuurd, waarop de landelijke afwijkingen werden aangegeven. Zo werd voor de misdrijven zonder eenduidige definitie een soort kruistabel gemaakt waarbij de afwijkende definitie-elementen worden weergegeven. Zo weet men achteraf steeds wat de cijfers betekenen en welke elementen voor welk land een bepaald misdrijfvorm typeren. Bovendien worden niet alleen –zoals in de inzameling van Interpol- politieële gegevens gepresenteerd, maar bestaat een belangrijk deel van de kwantitatieve informatie uit aanvullende gegevens afkomstig uit victim-surveys, self-reportstudies en gegevens uit de hogere lagen in de strafrechtsbedeling. Men vindt in deze bron m.a.w. een kruising tussen objectieve en subjectieve gegevens.

Een volledig (beschrijvend) hoofdstuk werd gewijd aan de opstelling van telregels en aan commentaren afkomstig van de verschillende correspondenten in de verschillende landen. Voor dit doel werd een vragenlijst (die in de publicatie werd bijgevoegd) opgesteld die naar alle deelnemende landen werd verzonden. De informatie werd nagekeken, gevalideerd en vervolgens gepresenteerd. In het rapport worden telkens de bronnen van de info uit de verschillende landen gepresenteerd. Zo verkrijgt men een goed overzicht over de beschikbare data in elk land en hun oorsprong. In de werkgroep werd tevens een evaluatie gemaakt van de doelstellingen, de procedure en de resultaten (vergelijkbaarheid en nuttig gebruik).

2.1.3. Inhoud

De bevroegde gegevens spreiden zich uit over de verschillende lagen van de strafrechtsbedeling. Per laag wordt even kort besproken wat er inhoudelijk in het Sourcebook te vinden is. Bespreken we eerst de politiestatistieken, waar verschillende soorten van tabellen worden aangeboden, namelijk:

1. Algemene trend (stijging en daling) van de algemene misdrijfgraad over de verschillende landen;
2. Gemiddelde misdrijfgraad uitgezet in de tijd (trends);
3. Politie-effectieven naar bevolkingsdichtheid (per 100.000);
4. Daders van misdrijven (per 100.000 inwoners) algemeen en per misdrijf;
5. Bron van de bekomen informatie.

Binnen dit luik worden slechts negen categorieën van misdrijven, de zgn. *traditionele* misdrijven bevroegd. Het gaat om de volgende misdrijven:

1. Moord en doodslag;
2. Geweldpleging;
3. Verkrachting;
4. Overval (ook gewapend)
5. Diefstal⁸;
6. Verkeersovertredingen

⁸ Deze categorie wordt opgesplitst in diefstallen van een moto, -fiets en diefstallen met braak (waarvan woningdiefstal en andere inbraken).

7. Fraude & Witwassen
8. Corruptie
9. Drugsovertredingen

Vervolgens bevat het Sourcebook cijfers over de volgende lagen in de strafrechtsbedeling, namelijk:

- Statistieken van de *vervolgingen* (openbaar ministerie). Dit gedeelte geeft cijfers over de afloop (minnelijke schikking, vervolging, seponering, transactie,..) van *alle* feiten die ter kennis werden gebracht van het openbaar ministerie.
- *Veroordelingscijfers* geven informatie over het aantal veroordeelde personen die één van de geselecteerde misdrijven pleegde en daarvoor werd veroordeeld. Deze statistieken worden gepresenteerd per misdrijf en geven een opsplitsing naar geslacht, leeftijd en nationaliteit van de dader, het type van de opgelegde sanctie⁹ en de duur van de vrijheidsberoving.
- Het gedeelte statistiek over de *strafuitvoering* geeft cijfers over de gevangenisbevolking afkomstig van de “*Annual Penal Statistics of het Council of Europe (SPACE)*” en van de vragenlijst van het Sourcebook zelf. Men vindt ook informatie over het aantal gevangenen.
- Als laatste (afsluitende) gedeelte komt de contextualiserende informatie uit de *internationale slachtofferenquête* aan bod.

2.1.4. Resultaten

De vijfde editie (2014) bevat de analyse van gegevens afkomstig uit 41 deelnemende landen over de jaren 2007-2011. Dit zijn tevens de laatst beschikbare gegevens; daarom gaan we hier even in detail op in. Het Sourcebook vermeldt de criminaliteitsgraad, dit betekent de geregistreerde aantallen criminaliteit in verhouding tot het aantal inwoners.

Algemene criminaliteitsgraad en profiel daders

De daling die in de inleiding van deze bijdrage werd vermeld blijkt wel degelijk uit de cijfers van het EU Sourcebook. Verschillende landen vertonen dalingen zowel in geregistreerde criminaliteit als in aantal daders (jaren 2007-2011). Een tweede vaststelling is dat de deelnemende steeds meer detail gegevens over de verschillende variabelen die bevroegd werden, aanleverden. Zo verschafte in een vorige editie slechts de helft van de landen informatie over de nationaliteit van de dader of de etnische afkomst. In deze vijfde editie werd hierover door 60% van de landen informatie verschaft. Het gemiddelde percentage vrouwelijke daders steeg tot boven de 15%. Misdrijven waarbij jongeren onder de 18 jaar het meest bij betrokken zijn, zoals in de vorige editie, nog steeds diefstallen van motorfietsen en fietsen. We bespreken nu in detail de resultaten voor enkele categorieën van misdrijven die in het European Sourcebook werden geanalyseerd.

⁹ Waarbij de straffen werden opgedeeld in (1) boetes, (2) geen opsluitingsstraffen, (3) uitgestelde vrijheidsberovende straffen en maatregelen, (4) effectieve vrijheidsberoving en (5) de doodstraf.

Criminaliteitsgraad moord en doodslag

Deze misdrijfgraad varieert zeer erg van land tot land. De hoogste graad voor voltooide moord/doodslag wordt vastgesteld in Litouwen en de laagste in Oostenrijk in 2007. In 2011 verschuift dit echter naar de hoogste graad in Estland & Litouwen en de laagste in Zwitserland. De sterkte daling van dit misdrijf stellen we vast in Georgië. Wanneer men de politiestatistiek en de gezondheidsstatistiek vindt men per land toch wel wat verschillen. In de periode 2007-2011 waren 13% van de verdachten vrouwen. Dit is veel, na diefstallen is dit het tweede grootste misdrijf met vrouwelijke daders. Aandeel van jonge delinquenten is voor dit misdrijf veel lager (niet meer dan 10%) dan voor andere misdrijven.

Criminaliteitsgraad geweld

Een vergelijking van dit misdrijf in de 41 verschillende landen is niet evident, aangezien de afwijking van de afgesproken definitie groter wordt. Sommige landen laten hooliganisme buiten beschouwing, andere landen niet. Sommigen landen nemen dan weer 'duwen en trekken' in de cijfers op. Een algemene tendens toont een stijging aan in 15 EU landen en een daling in 20 landen, waarvoor in 17 van deze laatsten de daling meer dan 10% bedraagt. In tegenstelling tot wat we zouden verwachten, is de aanwezigheid van vrouwelijke verdachten in deze 41 landen relatief hoog en het aandeel van jongeren relatief laag in verhouding tot hun aandeel in de bevolkingcijfers.

Criminaliteitsgraad verkrachting

Voor dit misdrijf is de aangiftebereidheid laag (Frenken, 2002; Brouwers, et al, 2005; Lonsway, 2012). We vergelijken dus beter steeds ook met internationale slachtofferenquêtes. Politiestatistieken geven tussen 1 en 69 geregistreerde verkrachtingen per 100.000 inwoners weer; terwijl de slachtoffer enquête tussen 1 en 3600 personen als slachtoffer van seksueel geweld registreert¹⁰. Tegen alle verwachtingen in duiken vrouwelijke verdachten voor verkrachting op in de politiestatistieken in Nederland (2.8%) en in Frankrijk (11.2%); met een cijfer voor Frankrijk ver boven het gemiddelde. Het aandeel jongeren verschilt sterk van land tot land en is gemiddeld 15.4% voor alle 41 landen.

Criminaliteitsgraad inbraak

Ook bij dit misdrijf verschilt de definitie nogal van land tot land. Het gaat dan vooral om woninginbraak, waarbij het belangrijk is of de wagen gestolen werd in de garage van de woning (homejacking) en dit feit bij het misdrijf autodiefstal werd geteld of niet. Hier stelt het Sourcebook gemiddeld een stijging vast in de laatste periode (2007-2011). Het aandeel vrouwelijke en jongere verdachten is klein.

Criminaliteitsgraad drugs

De interpretatie van de cijfers moet berusten op een gedegen kennis van het gevoerd beleid. In Nederland en Italië is bezit en gebruik van kleine hoeveelheden drugs voor

¹⁰ Uiteraard ligt dit grote verschil ook in het feit dat de bevraging aan de slachtoffers in de slachtofferenquête over 'seksueel geweld' ging, terwijl de politiestatistieken spreken over verkrachting.

eigen gebruik gelegaliseerd; in Frankrijk en Zwitserland is dit bijvoorbeeld niet het geval. In 28 van de 41 deelnemende landen stelt het Sourcebook een stijging vast. Slechts in 4 landen was die stijging kleiner dan 15%; vier andere landen vertonen een stijging van meer dan 1000% (vb. Roemenië). De aantallen schommelen tussen de 8 drugmisdrijven en de 1159 drugmisdrijven per 100.000 inwoners. Het aandeel van vrouwen varieert. In Spanje tellen we een hoog aandeel vrouwen (39.4%) en in Finland 32% werden vrouwen verdacht van drughandel.

Besluitend kunnen we stellen dat het Europese Sourcebook een uiterst rijke bron van internationale vergelijking kan worden genoemd. Bij een vergelijking met het 'American Sourcebook of Criminal Justice Statistics'¹¹ valt op dat het Europese Sourcebook minder gegevens bevat over politieel geregistreerde criminaliteit en allerlei vormen van survey-onderzoek. In Amerika bestaat immers reeds lang een traditie in gestandaardiseerde gegevensverzameling, waarbij de inzameling verzorgd door de FBI een niet onbelangrijke rol speelt. De laatste gegevens van het 'American Sourcebook of Criminal Justice Statistics' dateren echter al van 2000, en deze bron werd niet ge-update.

Laat ons nu, ten behoeve van ons lezerspubliek, de positie die België en Nederland innemen ten aanzien van andere Europese landen, van nabij bestuderen.

De Belgische en Nederlandse situatie onder de loep

De landen die worden vergeleken zijn enerzijds de (1) ons omringende landen Duitsland, Frankrijk en Engeland¹² en anderzijds (2) een aantal verder gelegen landen als Italië, Spanje, Griekenland, Noorwegen, Denemarken en Zweden. Om de lezing te vergemakkelijken wordt de criminaliteitsgraad berekend naar 1000 inwoners; het gaat hierbij om de *jaargraad*. De landen worden gerangschikt naar dalende graad in 2011. Nederland (graad 71,69) kent meer criminaliteit dan België (graad 64,25). Toch kunnen we stellen dat beide landen een relatieve *middenpositie* innemen.

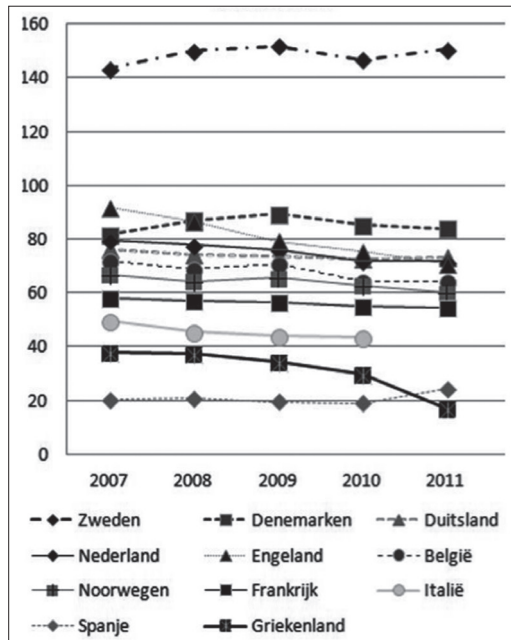
Deze eerste situering dient uiteraard aangevuld te worden met een *trendmatige schets* in de tijd.

Uit dit diagram blijkt dat Zweden ver boven het midden scoort. Als we de evolutie van de criminaliteit in deze verschillende landen bekijken, valt duidelijk de afwezigheid van een uniforme Europese trend op. We onderscheiden dalingen en stijgingen. Een dalende trend is waarneembaar in de landen Denemarken, Nederland en Engeland, Noorwegen, Frankrijk en Griekenland. Zweden, Duitsland en Spanje vertonen een stijgende tendens.

¹¹ <http://www.albany.edu/sourcebook/> en <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=190251>

¹² Waarbij Schotland buiten beschouwing blijft.

Figuur 1: Lijndiagram criminaliteitsjaargraad naar 1000 inwoners voor 10 Europese landen (bron: 'European Sourcebook')

Als tweede belangrijke instrument bestuderen we de United Nations Survey, een bron die meer dan 80 landen in de wereld omvat.

3. United Nations Surveys on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (UN-CTS)

3.1. Uitgangspunten

Een tweede belangrijke bron van internationale criminaliteitscijfers is de 'United Nations Survey of Crime Trends and Criminal Justice System' (UNODC, 2016), die de verschillende landen in de wereld vergelijkt. Deze survey brengt de geregistreerde criminaliteit in kaart van alle deelnemende landen binnen de United Nations (81) en werd van sedert 1970 tot en met 1994 elke vijf jaar door de 'United Nations Centre for International Crime Prevention' (korter: UNCICP) doorgevoerd (Newman, 1999). De vergelijking van criminaliteitscijfers georganiseerd door de Verenigde Staten kwam pas op gang in de jaren '70, met de hulp van expertgroepen en instituties als universiteiten, departementen van Justitie en Binnenlandse zaken die zich bogen over de methodologie van een dergelijk grootschalig project. De UN-CTS survey levert statistische data over de verschillende lagen van de strafrechtsbedeling (politie, Openbaar Ministerie, rechtbanken en gevangenis). Deze rapportage is nu aan haar 11^e editie toe, met gegevens over de jaren 2007-2008 (UNODC, 2016). Sindsdien werd een evaluatie en een grondige herziening doorgevoerd. Van bij aanvang analyseerde het HEUNI in samenwerking met de 'United Nations Office on Drugs and Crime' (UNODC) deze gegevensbron voor Noord-Amerika en Europa en

publiceerde de resultaten in de *'International Statistics on Crime and Justice'* (Harrendorf, et al, 2010). Kangaspunta, et al (1999) bestudeerden de resultaten van deze studie in detail zoekend naar oorzaken van diversiteit in criminaliteit in de verschillende landen. Met dit doel werden diverse indicatoren samengesteld, die o.m. de gelegenheid tot het plegen van criminaliteit en de motivatie van de dader op kwantitatieve wijze in beeld brengen.

De laatste analyse met als titel *'International Statistics on Crime and Justice'* levert gegevens tot en met 2010. Nadien werd de rapportage *'Reports on World Crime Trends'* gedoopt, deze informatie is beschikbaar tot en met 2014 (UNODC, 2016). Momenteel wordt gewerkt aan de Survey 2015, waarin gegevens zullen beschikbaar zijn in Excel.

De verschillende criminaliteitsfenomenen werden verzameld door middel van vragenlijsten gericht aan de verschillende landen (waarbij lichte wijzigingen doorheen de tijd werden doorgevoerd) (UNODC, 2016). Zo ontstonden bottom-up definities van bepaalde fenomenen. Door de *'United-Nations-Centre-for-International-Crime-Prevention'* (UNCICP) werd vanaf 1977 één gestandaardiseerde lijst (soort wereldlijst) van misdrijven ontwikkeld met hun definities. Deze vragenlijsten worden naar de statistisch verantwoordelijken gestuurd; ieder deelnemend land past zich vervolgens zo goed mogelijk aan deze omschrijvingen aan. Ook de definitie van wat 'politie' betekent is binnen de UNCJS vrij algemeen. Het moet gaan om 'publieke diensten' waarvan de meest belangrijke functies bestaan uit preventie, het vaststellen en onderzoeken van criminaliteit en het aanhouden van verdachten. Sommige landen wijken echter af van deze definitie. Zo kan men zich de vraag stellen of de procureur bijvoorbeeld lid is van de politie of van het gerechtelijk personeel. Tevens bestaan er verscheidene politiestructuren (Ponsaers, et al. 2014, 2016) zoals een federale en provinciale politie, politieregio's binnen één land, onderscheid tussen politie en militaire macht, meer en meer private politie en tenslotte grensoverschrijdende politie machten (zoals Europol en Interpol). Al deze diverse organisaties van het politiebestedel worden in deze rapportage 'politie' genoemd. De deelname van de landen nam met 43 % toe over de jaren heen. Aan de meest recente oefening namen 103 landen deel, dat is meer dan aan de tiende editie (86 landen). We gaan nu dieper in op de inhoud van deze gegevensbron. Het rapport bevat diverse hoofdstukken, die de verschillende topics uit de vragenlijst volgen.

3.2. Inhoud

De eerste vier hoofdstukken van het rapport volgen de traditionele lagen in de strafrechtsbedeling, beginnend met de slachtoffers van criminaliteit (gebruikmakend van de data van de *'International Crime Victimization Survey'*) en eindigend bij de uiteindelijke berechting van de dader (op basis van UNCJS data). De drie volgende hoofdstukken behandelen ruimere thema's zoals de effectieven in de strafrechtsbedeling (UNCJS data), misbruik van vuurwapens en drugs en hun controle. Vervolgens komt een hoofdstuk aan bod over criminaliteitspreventie waarin gebruikgemaakt wordt van onderzoeksresultaten, en tot slot volgt een hoofdstuk waarin grensoverschrijdende criminaliteit, drugs en de controle hierop wordt behandeld. We geven wat nadere informatie over de verschillende onderdelen.

In het gedeelte over de politiestatistiek is de teleenheid het misdrijf dat werd aangegeven bij de politie. Het doel van dit gedeelte van het rapport bestaat er niet zozeer in een volledig zicht te bieden op de criminaliteit op wereldschaal, maar wel een cijfermatig

beeld te schetsen van de geregistreerde politiecijfers en het antwoord hierop vanwege de overheid (Harrendorf, et al, 2010). Het criminaliteitsgebeuren wordt in dit rapport verbreed en in zijn institutionele en maatschappelijke context geplaatst. Vragen als ‘Hoe reageert de politie op geregistreerde criminaliteit?’, ‘Aan welke daders worden welke straffen opgelegd voor welk soort criminaliteit?’, ‘Welk budget besteedt de overheid aan de beteugeling van criminaliteit?’, ‘Wat is de politiedichtheid (omringingscoëfficiënt)’ enz...komen hier aan bod. In de daaropvolgende *statistieken over vervolging en berechting* wordt het *individu* de teleenheid gedurende het gehele verloop van aanhouding tot betichting, vervolging, rechtspraak en veroordeling. De dossiers zijn complexer in hun samenstelling; zo kan elke ‘zaak’ bijvoorbeeld één of meerdere verdachten kennen. Men probeert de flow van verdachten doorheen de volledige strafrechtsbedeling in kaart te brengen, hetgeen o.m. afhangt van hoe de zaken worden opgebouwd en welke afhandelingswijzen voorzien zijn in het eigen systeem van elk land. Dit hoofdstuk biedt een fascinerend vergelijkend overzicht van de filters die in werking treden gedurende de strafrechtelijke afhandeling van een misdrijf in de verschillende landen. De laatste fase in de strafrechtelijke afhandeling is de bestraffing. Dit hoofdstuk baseert zich voornamelijk op data van de INCJS maar put ook uit andere bronnen indien nodig, zoals de internationale slachtofferenquête en Amnesty International. De teleenheid is hier ook weer het *individu*, in de meeste gevallen de *veroordeelde persoon*. In dit hoofdstuk worden de gradaties van strengheid van bestraffing over de hele wereld bestudeerd tezamen met de minimum vereisten gesteld aan bestraffing in het kader van de ‘*United Nations Standard Minimum Rules for Treatment of Offenders*’¹³. De gevangenispopulatie in de verschillende landen in de wereld wordt gepresenteerd en er wordt weergegeven hoe lang de straffen zijn.

Ook de middelen en effectieven die in de verschillende systemen van strafrechtsbedeling aanwezig zijn, worden in deze rapportage gepresenteerd. De beschikbare bronnen worden gedefinieerd in termen van middelen, personeel, werkingsbudget, kosten en kwaliteit van het personeel (zoals opleidingsgraad en kwalificaties). Een specifiek hoofdstuk wordt gewijd aan het misbruik van vuurwapens en de wetgeving, een thema in de strafrechtsbedeling dat zowel oud als nieuw kan genoemd worden. In de verschillende landen gaan wapens en criminaliteit reeds lang samen. Dit aandachtspunt kreeg een nieuwe dimensie door de toenemende bezorgdheid om wapenregulering aangewakkerd door verkeersongevallen met vuurwapens en onwettige internationale wapensmokkel. Handel in wapens is trouwens ook een sleutelmisdrijf in de grensoverschrijdende criminaliteit. Dit hoofdstuk brengt het nut, misbruik en wetgeving met betrekking tot vuurwapens in de hele wereld in kaart en baseert zich op gegevens van een recentelijk gevoerde ‘*Nations Survey of Firearms Use and Regulation*’ (UNODC, 2015). Een volgend hoofdstuk bespreekt de *drugs en drugcontrole*. De internationale handel in drugs bereikte afgelopen jaren een professionalisering die voorheen onbestaande was. De veralgemening van deze handel droeg zonder twijfel bij tot deze professionalisering, en dat vraagt zeer gespecialiseerde leden binnen de georganiseerde misdaad. In dit hoofdstuk wordt de algemene omvang van druggebruik en drughandel in kaart gebracht. De internationale pogingen om drughandel onder controle te krijgen en de enkele nationale

¹³ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955, and approved by the Economic and Social Council by its resolutions 663 C (XXIV) of 31 July 1957 and 2076 (LXII) of 13 May 1977 See: <http://www.penalreform.org/priorities/global-advocacy/standard-minimum-rules/>

oplossingen voor het drugprobleem worden geschetst. Hierbij gaat vooral aandacht uit naar de complexe relatie tussen druggebruik, drughandel en traditionele criminaliteit en het verloop van dit soort misdrijven doorheen de piramide van de strafrechtsbedeling.

Gebaseerd op een indrukwekkend aantal publicaties en studies, zet een volgend hoofdstuk de grootste studies in de verf die een positief succes aantonen bij criminaliteitsreductie en criminaliteitspreventie. De vraag ‘wat is de meest gunstige kostenbaten analyse voor het voorkomen van slachtofferschap?’ komt in dit hoofdstuk aan bod. Hierbij wordt een grote waaier aan criminaliteitspreventieprogramma’s geïdentificeerd, en wordt het werk van nationale en internationale organisaties op het vlak van criminaliteitspreventie beschreven. Opmerkelijk is dat verschillende instanties in de diverse landen op een succesvolle wijze criminaliteitspreventie doorvoeren en dat de gemeenplaats ‘voorkomen is beter dan genezen’ geen loze woorden inhoudt. Dit hoofdstuk toont duidelijk aan dat geld uitgeven aan preventie zeer besparend werkt in vergelijking met de enorme kost voor de maatschappij eenmaal de dader in de strafrechtsbedeling terecht komt.

Een laatste hoofdstuk ten slotte behandelt opkomende aandachtspunten van grensoverschrijdende criminaliteit en de controle daarop. In dit hoofdstuk wordt eenvoudige statistische data aangeboden over elke vorm van internationale criminaliteit (*‘transnational criminality’*). Deze misdaadvorm is zeer complex is en kan een samenstelling genoemd worden van verschillende criminaliteitsfenomenen. Dit hoofdstuk geeft een ruim overzicht van gepubliceerde onderzoeksresultaten en rapporten met betrekking tot de hoofdcategoryën van grensoverschrijdende criminaliteit. Na een begripsafbakening wordt een rubricering verschaft van die misdrijven die behoren tot dit criminaliteitsfenomeen. Reële schattingen worden gegeven van aard en omvang van deze relatief nieuwe dreigende criminaliteitsvorm.

Besluitend kunnen we stellen dat weergaven van de objectief geregistreerde criminaliteitscijfers uiteraard beperkingen kent. Er bestaat niet één algemeen aanvaardde methodologie voor definiëring van misdrijven, inzameling, analyse en publicatie. Een aantal factoren hebben een invloed op de verschillende stappen in de procedure van aanmaak van criminaliteitscijfers zoals de stabiliteit van het administratieve systeem, de registratiebereidheid van politiediensten, het wettelijke stelsel in elk land (en de verschillende strafbaarstellingen) (Shahidullah, 2014). de ontwikkeling van politietechnologie en het verschil tussen onder- en overontwikkelde landen. Deze rapportage kan worden aangevuld met de *‘World Factbook of Crime and Criminal Justice Systems’* (Bureau of Justice Statistics, 2016), een rapportage van het Bureau of Justice Statistics (US) die cijfers verschaft vanuit de strafrechtsbedeling van verschillende systemen in 45 landen. Op deze laatste rapportage gaan we echter in deze bijdrage niet verder in. Belangrijker is immers de objectieve criminaliteitscijfers steeds aan te vullen en te vergelijken met ook subjectieve gegevens over het onveiligheidsgevoel van de burger en het slachtofferschap. In een volgende paragraaf bespreken we dan ook de internationale slachtoffer enquête.

3.3. Resultaten

Geven we nu de resultaten per type van criminaliteit uitgedrukt in graad per 100.000 bevolking in 2013 (UNODC, 2015):

Verkrachting

- Gemiddelde graad = 10.3; variatie (per land) tussen 0.3 en 58.9
- Hoogste = Noord-Amerika en Noord-Europa; Laagste = Arabische landen

Aanranding

- Gemiddelde graad = 38.5; variatie (per land) tussen 1 en 209.4
- Hoogste = Noord-Amerika & Zuid-Saharisch Afrika; Laagste = Arabische landen, Oost-Europa

Let op hier bestaan problemen van definitie en van aangifte!

Doodslag (2012)

- Gemiddelde graad: 8.2; variatie (per land) tussen 0 en 91
- Hoogste = Latijns Amerika & Zuid-Saharisch Afrika; Middelmatig = Oost-Europa & Noord-Amerika; Laagste = Arabische landen, West-Europa

Roof

- Gemiddelde graad = 119.1; variatie (per land) tussen 0.5 en 1616
- Hoogste = Latijns & Noord-Amerika; Middelmatig = Oost-Azië & Afrika; Veel lager = West & Oost-Europa; Uitermate laag = Arabische landen

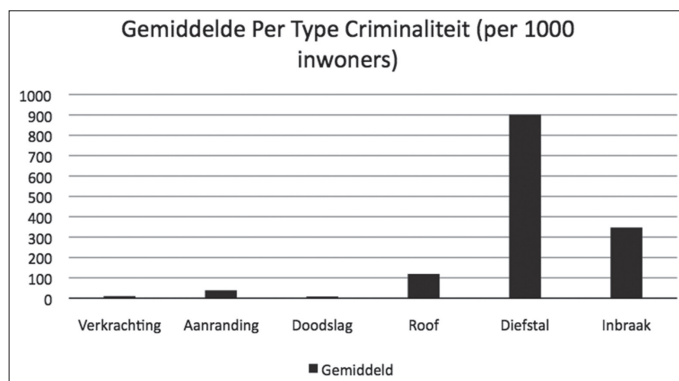
Diefstal

- Gemiddelde graad = 901; variatie (per land) tussen 8 and 3878
- Hoogste = West-Europa & Noord-Amerika; Middelmatig = Afrika Oost-Europa, Latijns Amerika; Laagste = Arabische landen

Inbraak

- Gemiddelde graad = 347; variatie (per land) zeer groot
- Hoogste = West-Europa & Noord Amerika (+ 1000) en enkele Europese landen.
- In een staafdiagram stellen we het gemiddelde per type criminaliteit per 1000 inwoners voor.

Figuur 2: Type criminaliteitsgraad
(per 100.000 inwoners) (UNODC, 2015)

4. International Crime Victimization Survey (ICVS)

4.1. Uitgangspunten

Hoe om te gaan met *minder* traditionele vormen van criminaliteit? Deze zijn vaak ondervertegenwoordigd in de officiële politiestatistiek, omdat ze niet geregistreerd worden via gestandaardiseerde weg. Dit probleem stelt zich vnl. bij fenomenen als ‘familiaal geweld’ (hier is wel informatie over te verkrijgen in de huishoudens slachtofferenquête) en bij ‘criminaliteit tegen bepaalde sectoren in de economie’ (georganiseerd, grensoverschrijdend en milieucriminaliteit). Aanvullende bronnen die er toch in slagen ook over deze vormen van criminaliteit data te verschaffen, zijn slachtofferbevestigingen, self-report studies en specifieke metingen van complexe vormen van criminaliteit zoals georganiseerde criminaliteit.

Verskillende landen kennen een traditie inzake slachtofferonderzoek. Een valide internationale vergelijking op basis van landelijke resultaten en diverse instrumenten blijft echter een even hachelijke onderneming als een internationale vergelijking van politieke cijfers. Men zou dan moeten uitgaan van het feit dat slachtoffers in de verschillende uithoeken van de wereld een gelijkaardig begrippenkader en vergelijkbare basis-normen en waarden hanteren over criminaliteit¹⁴. In internationaal kader wordt sedert 1989 om de vijf jaar een wetenschappelijk betrouwbare internationale *slachtofferenquête* doorgevoerd, de ‘*International Crime Victimization Survey*’ (ICVS) op basis waarvan men uitspraken kan doen over (vergelijkbare vormen) van slachtofferschap.

4.2. Methode

De vragenlijst en de methodologie werden uitgewerkt in een werkgroep waaraan verschillende criminologen deelnamen. In de meeste landen werd de enquête telefonisch uitgevoerd; soms ook aan de hand van face-to-face interviews. De ICVS is momenteel aan haar vijfde editie toe. In elk land werden ongeveer 1000 individuen bereikt en dit voor de resultaatjaren 1989, 1991, 1995, 2000 en 2004/2005. Tijdens de eerste enquête (1989) namen vijftien landen deel. De tweede in 1991 bevatte 11 geïndustrialiseerde landen, 13 landen in ontwikkeling en 6 landen in overgang (vooral binnen de steden) (Van Dijk et al, 1990). Aan de derde oefening (1995) (Van Dijk et al, 1996, 1997) namen 55 landen deel en werden meer dan 130.000 mensen bevroegd in 40 talen over de gehele wereld. In de 2000 editie namen 39 landen deel. De laatste editie (2007) behandelt de jaren 2004-2005 met 140 verschillende surveys in 78 landen (Van Dijk, et al, 2007). Meer dan 320.000 burgers werden geïnterviewd over het algehele ICVS traject. Een groot gedeelte van de ICVS data zijn afkomstig van de ‘*European Survey on Crime and Safety*’ (EU ICS), georganiseerd door een consortium van Gallup Europe (Brussel) gefinancierd door de Europese Commissie. De focus van de EU ICS ligt bij de 15 ‘oude’ EU landen, plus Polen, Estland en Hongarije (European Union, 2011). Gecoördineerd door het ‘*United Nations Inter-regional Criminal Justice Research Institute*’ is de target van de EU ICS alle inwoners van de 18 landen boven de 16 jaar.

¹⁴ De invulling van het begrip ‘huiselijk geweld’ is nog steeds zeer cultuurgebonden; in sommige landen wordt dit niet zelfs niet als vorm van criminaliteit beschouwd.

Wat betreft de methodologie, poogt de EU ICS zo dicht mogelijk bij de originele ICVS methodiek te blijven (van Dijk, et al., 2005). Dezelfde vragenlijsten werden gebruikt voor de EU ICS als voor de ICVS. Zoals in de ICVS worden et leeuwendeel van de surveys afgenomen via telefoon. Er zijn wel wat kleine verschillen:

1. De EU ICS heeft aan aantal vragen toegevoegd wat betreft ‘*hate crimes*,’ om de groeiende spanning in Europe wat betreft religieuze en etnische achtergrond. Wat veranderingen zijn gemaakt om het probleem van culturele vooroordelen te tackelen.
2. De EU ICS heeft ook een geografische dimensie toegevoegd. Er was nog relatief weinig werk gedaan op het vlak van veiligheid en locatie. Er wordt door middel van de EU ICS een map geprobeerd te schetsen van de hoofdsteden van elk deelnemend land en daarin veiligheid, geluk en recente onveilige situaties te tekenen.
3. In stedelijke sub-samples werden deelnemers gevraagd over hun tevredenheid over het stadsleven en hoe dat in relatie staat met de veiligheidsniveaus.

De ICVS bevraagt 11 categorieën van misdrijven. Op basis van de antwoorden die slachtoffers aan de interviewers geven worden criminaliteitsgraden berekend. Het grootste deel van de ICVS behandelt slachtofferschap; maar tevens komen de meningen van de respondenten over hun ervaringen en percepties met de strafrechtsbedeling (waar ze al dan niet mee in aanraking kwamen na slachtofferschap) aan bod. Deze misdrijven worden –zoals voorheen bij de Belgische federale Veiligheidsmonitor het geval was- verdeeld in twee categorieën namelijk ‘huishoudendelicten en ‘persoonlijke delicten’. In de eerste categorie wordt het slachtofferschap van diefstal van auto, diefstal uit auto, vandalisme aan auto, bromfietsdiefstal, fietsdiefstal, inbraak en poging tot inbraak, overval en aanslagen met geweld bevraagd. Binnen de tweede categorie wordt gevraagd naar diefstal van persoonlijk goed, gauwdiefstal, persoonlijke diefstal zonder geweld, seksuele misdrijven, aanranding, aanstootgevend gedrag (laster, belediging), aanslag, bedreiging en aanval met geweld. Vanaf 1992 werd in de geïndustrialiseerde landen tevens gepeild naar corruptie en gebruikersfraude.

Om reden van overzichtelijkheid werd een ‘algemeen gemiddelde graad’ (noem het een ‘slachtoffergraad’) berekend over de verschillende enquêteringen heen. Aan de slachtoffers werd verder gevraagd een oordeel uit te spreken omtrent de ernst van het misdrijf waarvan ze slachtoffer werden¹⁵. Zo worden in het algemeen de misdrijven geweld tegen vrouwen, bedreiging en diefstal met een wapen, diefstal van moto en seksuele aanranding als de meest ernstige misdrijfvormen beschouwd. Minder ernstig op de lijst is inbraak, diefstal uit de wagen, gauwdiefstal, vandalisme aan de wagen en bedreiging. Het minst zwaar volgens de slachtoffers zijn de misdrijven autodiefstal, joyriding, diefstal zonder wapen en andere kleine vormen van persoonlijke diefstal. Deze studie kan belangrijke aanbevelingen bieden voor victimologische studies in het algemeen en voor slachtofferbejegening in het bijzonder. Hieruit blijkt namelijk dat definities, percepties en normatieve oordelen over de conventionele vormen van criminaliteit universeel zijn. Ook al verschilt de juridische omschrijving van de misdrijven erg van land tot land; de slachtoffers hanteren een tamelijk uniform begrippenkader.

¹⁵ Hierbij werd gevraagd mee te delen aan de interviewer of het misdrijf volgens hen ‘ernstig’, ‘minder ernstig’ of ‘licht’ werd bevonden. Voor de berekening van de algemene slachtoffergraad werd voor elk land en voor elk van de 17 bevraagde delicten rekening gehouden met deze ernstaanwijzing en werd een ‘gemiddelde’ ernstweging berekend.

4.3. Resultaten

4.3.1. Algemene resultaten

De slachtoffergraad is het *hoogste* in Latijns-Amerika en Afrika, en het *laagste* in de Aziatische landen. Het slachtofferschap is aanzienlijk hoger in *steden*; 10 percentage punten hoger in niet westerse steden dan in westerse steden. ‘*Consumer fraude*’ scoort het hoogste in West-Europa; maar dit is gemiddeld twee keer zo hoog in niet-Europese steden. De ‘gelegenheidstheorie’ wordt tegengesproken wanneer het op inbraak en diefstal aankomt. In Afrika bijvoorbeeld -waar minder doelwitten aanwezig zijn dan in geïndustrialiseerde landen- wordt meer vermogenscriminaliteit¹⁶ vastgesteld (van Dijk, 1994). Ook ‘contactcriminaliteit’¹⁷ is het hoogste in Afrika en Latijns-Amerika (tweemaal zo hoog als elders in de wereld). De data van 2004/2005 laat zien dat er een dalende trend in contactcriminaliteit is. In de middengroep bevinden zich de landen Canada, USA, Australië en Nieuw-Zeeland); alhoewel is deze groep dichter bij de veiligste landen gekomen. De veiligste landen op dit gebied zijn Azië en West-Europa. Er werd een speciale categorie voorzien voor ‘geweld’ opgedeeld in (a) aanval met geweld (bedreiging uitgesloten), (b) seksueel geweld (aanranding, poging tot verkrachting, seksuele intimidatie) en andere vormen van geweld tegen vrouwen en mannen. Uit de resultaten blijkt dat het geweld vaak gender gebonden is. Vrouwen worden gemiddeld zes keer zo vaak slachtoffer van seksueel geweld, terwijl dit misdrijf slechts in 1,7% van de gevallen door vrouwen gemeld wordt (van Dijk et al., 2007). In één vierde van de gevallen kent het slachtoffer de geweldenaar persoonlijk, een derde bij naam en een tiende alleen van gezicht. Deze vorm van geweld vormt een groot probleem in Latijns-Amerikaanse landen, Afrika en in de Westerse wereld. De slachtoffergraad voor eigendomsdelicten daalt, maar niet recht evenredig met de mate van beveiliging van doelwitten. De kloof tussen beveiligde landen en ontwikkelingslanden (Afrika bijvoorbeeld) met geringe bewaking neemt toe. Specifieke groepen worden vaker het slachtoffer dan andere (minderheidsgroepen en jongeren).

Verder blijkt dat niet elke criminaliteitsvorm aan de politie wordt aangegeven. De aangiftebereidheid blijkt het hoogste in de Westerse landen (54%) en in West-Europa (52%). In Azië wordt slechts in 31% van de gevallen aangifte verricht en in Centraal- en Oost-Europa 35%. Nog lagere cijfers vinden we in Afrika (21%) en in Latijns-Amerika (17%). De aangifte van geweld tegen vrouwen en van inbraak is het hoogste in West-Europa; veel lager in Azië en Centraal- en Oost-Europa, Afrika en Latijns-Amerika. In deze landen wordt slechts in 30% aangifte bij de politie van geweld tegen vrouwen (seksueel of ander geweld). Hier bemerken we toch de invloed van een verschillende perceptie over criminaliteit. In deze landen is ook voor de eigendomsdelicten het ‘*dark number*’ het hoogste. De studie toont verder aan dat de variabele ‘inkomen’ de meest verklarende factor is voor het al dan niet aangeven van criminaliteit aan de politie.

¹⁶ Deze hoge cijfers kunnen wel het gebrek aan beveiliging in het sociale leven en dus ook in de woonomgeving illustreren.

¹⁷ Dit is criminaliteit waar er contact is tussen dader en slachtoffer (seksuele intimidatie, bedreiging, diefstal met geweld).

4.3.2. Urban Crime Data

De resultaten werden inmiddels uitgebreid tot het niveau van de grootstad (Del Frate, et al, 2000). Waar de eerste versies alleen gingen over de criminologische cijfers op een nationaal niveau, zijn er ook stedelijke data opgenomen in de ICVS van 2000 en later de EU ICS van 2005. De cijfers worden op precies dezelfde methode geïncolligeerd en gepresenteerd als de landelijke data. Wel wordt er verschil gemaakt tussen steden en grootstedelijke gebieden. Waar vooral aan gedacht moet worden is het verschil in landen tussen bijvoorbeeld Estland en Nederland. Waar in een land zoals Estland het verschil tussen stad en niet-stad duidelijk waar te nemen is, zijn gebieden zoals de Randstad in Nederland moeilijk uit elkaar te halen (aangezien er meerdere steden met aangrenzende conglomeraties verweven zijn). De data van de volgende steden of grootstedelijke gebieden vinden we terug in de ICVS van 2000¹⁸ en EU ICS van 2005 (van Dijk et al., 2007).

Tabel 2: Steden opgenomen in ICVS (2000) en EU ICS (2005)

	Stad	Land
Steden in Centraal-Oost Europa	Baku	Azerbeidzjan
	Belgrado	Joegoslavië
	Bishkek & Osh	Kirgistan
	Bratislava	Slowakije
	Boekarest	Roemenië
	Budapest	Hongarije
	Kiev	Oekraïne
	Ljubljana	Slovenië
	Minsk	Belarus
	Moscow	Rusland
	Praag	Tsjechië
	Riga	Letland
	Skopje	Macedonië
	Sofia	Bulgarije
	Tallinn	Estland
	Tbilisi	Georgië
	Tirana	Albanië
	Vilnius	Litouwen
	Warschau	Polen
	Zagreb	Kroatië
Brussel	België	

¹⁸ Wel moet vermeld worden dat niet elke stad/land aan elke ICVS heeft meegedaan, wat leidt tot een soms onvolledige dataset van landen/steden.

	Stad	Land
Grootstedelijke gebieden West-Europa	Copenhagen	Denemarken
	Berlijn	Duitsland
	Londen	Engeland & Wales
	Helsinki	Finland
	Rome	Italië
	Amsterdam	Nederland
	Belfast	Noord-Ierland
	Oslo	Noorwegen
	Belfast	Schotland
	Madrid	Spanje
	Stockholm	Zweden
Zurich	Zwitserland	

Besluit

Deze bijdrage gaf een overzicht van de vindplaatsen van internationale criminaliteits- en slachtoffer data en de belangrijkste resultaten. Zelfs indien een grote investering werd verricht om de bronnen wetenschappelijk te onderbouwen en men dus vergelijkingen kan doorvoeren, blijven enkele voorzichtigheidscommentaren geboden. Is het wel opportuun dat de beleidsmaker zijn beslissingen baseert op statistische informatie? De strafrechtsbedeling (en zeker ook de politie) worden immers in de verschillende landen op andere wijze georganiseerd, waarbij de vating en telling van de gegevens zeer verscheiden is. We kunnen ons dan ook de vraag stellen: is het nog wel nuttig om te vergelijken? Wanneer men bij lezing zich steeds bewust is van het niveau in de strafrechtsbedeling dat in kaart wordt gebracht. Zo zal men bijvoorbeeld politieregistraties moeilijk kunnen vergelijken met de cijfers op niveau van het openbaar ministerie. De strafrechtsketen kent nog geen euro. Op het niveau van de politiecijfers wordt het geregistreerde *feit* als teleenheid in aanmerking genomen, terwijl op de navolgende niveaus eerder dossiers en personen worden geteld (Ponsaers, 1998).

In de inleiding werd aangekondigd dat het besluit een aantal voorzichtigheidscommentaren zou opsommen die de lezer nuttige tips meegeven die gebruikt kunnen worden bij het lezen en interpreteren van elke internationale analyse. We sluiten deze bijdrage dan ook af met enkele tips:

1. Lees nooit een tabel of grafiek zonder de bijbehorende achtergrondinformatie (telregels, definities, context, wetgeving);
2. Lees ook steeds de voetnoten bij elke tabel; hier vindt men vaak interessante informatie die vereist is om de tabel nuttig te kunnen lezen.
3. Staar je niet blind op relatief 'kleine' aantallen en verschillen tussen landen;
4. Bekijk ook de relatief 'grote' verschillen tussen landen steeds met de nodige omzichtigheid, ze kunnen te wijten zijn aan verschillen in registratiepraktijken van het ene jaar tot het andere;
5. Vermijd de interpretatie van 'grote' variaties in de tijd (van jaar X tot jaar Y) als een maat voor werkelijke schommelingen van het fenomeen. Grote schommelingen

- zijn immers eerder te wijten aan wetswijzigingen of wijzigingen in de procedure van datagaring of verwerking.
6. Vermijdt het hanteren van de politiestatistieken voor 'level' vergelijkingen tussen de landen¹⁹. Gebruik de vergelijkingen tussen de landen eerder voor 'trend' vergelijkingen.
 7. Vergelijk de politieke data waar het kan met andere bronnen, steeds met informatie uit slachtofferenquêtes en self-reportstudies.

Bibliografie

Wetenschappelijke Bronnen

- AEBI, M. (2004) Crime Trends in Western Europe from 1990 to 2000, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 10 (2,3), 163- 186
- AEBI, M.F. & LINDE, A. (2010) Is there a crime drop in Western Europa? *European Journal on Criminal Policy and Research*, 16, 251-277
- BARCLAY, G.C. & TAVARES, C. (2000), *International comparisons of criminal justice systems 1998*, Home Office
- BARCLAY, G.C. (2000) "The comparability of data on convictions and sanctions: are international comparisons possible"?, *European Journal on Criminal Policy and research*, 8, (1), 13-26.
- BEULLENS, M., DEVROE, E. EN PONSAERS, P., (1998), *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1996-1997*, Diegem, Kluwer, 190.
- BROUWERS, M; SMIT, P.R. (2005) Seksuele delinquentie: De prevalentie door de jaren heen, *Justitiële Verkenningen*, 3 (1), 37-47
- DEVROE, E. (2001). "Criminaliteit in internationaal perspectief: naar gestandaardiseerde registratie-instrumenten", *Handboek Politiediensten, Veiligheidsbeleid, cases*, registratie internationaal, Kluwer, 58, 339-384.
- DIJK, VAN, J., KESTEREN, VAN, J. EN SMIT, P. (2007) *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*, Boom Juridische Uitgevers, reeks onderzoek en beleid, Meppel.
- DIJK, VAN, J. TSELONI, A. EN FARRELL, G. (2012) *The international crime drop*, New directions in research, Palgrave Mc. Millan, New York.
- FARRELL, G., TILLEY, N. & TSELONI, A. (2014) Why the Crime Drop?, *Crime and Justice*, 43 (1), 421-490.
- FRENKEN, J. (2002), Strafbare seksualiteit en seksueel deviant gedrag definities en prevalenties, *Tijdschrift voor Seksuologie*, 26, 4-8
- HARRENDORF, S., HEISKANEN, M. & MALBY, S. (2010) (Eds.) *International statistics on Crime and Justice*, European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America, HEUNI Publication Series No.64, Helsinki.

¹⁹ Hiermee bedoelen we dat je niet uit de criminaliteit die de politie ter kennis komt (politiestatistiek) kan afleiden welk land nu de hoogste graad kent in vb. seksuele delinquentie.

- HEISKANEN, M (2008) Persons Brought into Initial Contact with the Police. In K. Aromaa & M. Heiskanen (eds.), *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-2004*, HEUNI Publication Series No.55, Helsinki. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crime-statistics/HEUNI_1995-2004.pdf
- JUNGER-TAS, J. TERLOUW, G. J. & KLEIN, M. (eds), *Delinquent Behavior among Young People in the Western World; first results of the international self-report delinquency study*, Amsterdam/New York, Kugler Publications, 1994, p 441.
- KANGASPUNTA, K., JOUTSEN, M., OLLUS, N & NEVALA, S., (editors), *Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America 1990-1994*, Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), 1999, nr. 33, p. 493.
- KILLIAS, M. & RAU, W.(2000), "The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics: a new tool in assessing crime and policy issues in comparative and empirical perspective", *European Journal on Criminal Policy and research*, 8 (1), 3-12.
- LEVITT, S.D. (2004) Understanding why crime rates fell in the 1990s: four factors that explain the decline and six that do not, *The Journal of Economic Perspectives*, 18 (1), 163-190.
- LONSWAY, K.A. & ARCHAMBAULT, J. (2012) The "Justice Gap" for Sexual Assault Cases. Future Directions for Research and Reform, *Violence against women*, 18 (2) 145-168.
- NEWMAN, G. & VETERE, E. (1977) "International crime statistics: an overview from a comparative perspective", *Abstracts in criminology and penology*. 17 (3), 251-273.
- NEWMAN, G.(1999) (ed), *Global Report on Crime and Justice*, published for the United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention, Centre for International Crime Prevention, New York and Oxford: Oxford University Press.
- PONSAERS, P. & DEVROE, E. (2016) Politiebestellen van transitielanden in Centraal- en Oost-Europa, *Handboek Politiediensten*, 119, 15-55.
- PONSAERS, P. EN DEVROE, E. (2014). Nationale politiebestedingen in beweging in Europa. *Handboek politiediensten, Internationaal*. Mechelen: Kluwer, 41-98.
- PONSAERS, P. EN DEVROE, E. (2014). Nationale politiebestedingen in beweging in Europa. *Handboek politiediensten, Internationaal*. Mechelen: Kluwer, 41-98.
- PONSAERS, P. (1998), Het GICS project als bouwsteen van een geïntegreerde criminaliteitsstatistiek", in M. BEULLENS & E. DEVROE, & P. PONSAERS, *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1996-1997*, Kluwer Diegem, 5-9.
- ROSENFELD, R. & MESSNER, S.F. (2009) The crime drop in comparative perspective: the impact of the economy and imprisonment on American and European burglary rates, *The British Journal of Sociology*, 60 (3), 445-471.
- SCHREUDERS, M.M., HULS, F.W.M., GARNIER, W. M. & SWIERSTRA, K.E. (2001), *Criminaliteit en rechtshandhaving 1999*, Onderzoek en Beleid, Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- SHAHIDULLAH, S. (2014), *Comparative criminal justice systems, Global and local perspectives*, Jones and Bartlett Learning, Burlington.
- SHELLEY, L. *Crime and modernization: the impact of industrialization and urbanization on crime*, (1981), Carbondale: Southern Illinois University press.

- TONRY, M. (2014) Why Crime Rates Are Falling throughout the Western World, *Crime and Justice*, 43 (1), 1-63
- TONRY, M. (Ed.) (2010) Why are crime rates falling (or are they?), *Criminology in Europe: Newsletter of the European society of criminology*, 9 (1), 3-19.
- VAN DIJK, F. EN DE WAARD, J. (2000), *Legal infrastructure of the Netherlands in international perspective*, Crime Control, Ministry of Justice The Netherlands, Directorate for Strategy Development, p. 60.
- VAN DIJK, J., MANCHIN, R., VAN KESTEREN, J., NEVALA, S., & HIDEG, G. (2005) The Burden of Crime in the EU (pp. 1-123, Publication). European Commission.
- VAN DIJK, J.J.M. & MAYHEW, P. (1992), *Criminal Victimization in the Industrialized World; Key Findings of the 1989 and 1992 International Crime Surveys*, The Hague, Ministry of Justice, directorate for Crime Prevention, p 56.
- VAN DIJK, J.J.M. & VAN KESTEREN, J.N. (1996) "The prevalence and perceived seriousness of victimisation by crime: some results of the international crime victim survey", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 48 (4) 48-71.
- VAN DIJK, J.J.M. (1994) "Understanding crime rates: on the interactions between the rational choices of victims and offenders", *British Journal of Criminology*, 34 (2), 105-121.
- VAN DIJK, J.J.M. EN MAYHEW, P. (1997), *Criminal Victimization in eleven Industrialised countries; Key Findings from the 1996 International Crime Victims Survey*, Onderzoek en Beleid, Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- VAN DIJK, J.J.M., MAYHEW, P. & KILLIAS, M. (1990), *Experiences of Crime across the world: Key Findings of the 1989 International Crime Survey*, Deventer, Netherlands, Kluwer.
- VAN KESTEREN, J., MAYHEW, P., NIEUWBEERTA, P. (2001), *Criminal Victimization in eleven Industrialised countries; Key Findings from the 2000 International Crime Victims Survey*, Onderzoek en Beleid, Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- VON HOFER, H. (2000). 'Crime statistics as constructs: the case of Swedish rape statistics', *European Journal on Criminal Policy and research*, 8 (1), 77-89.

Internetbronnen

- ALVAZZI DEL FRATE, A., & VAN KESTEREN, J. (2000). Criminal Victimization in Urban Europe (Working paper). Turin: United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute. doi:http://www.unicri.it/services/library_documentation/publications/icvs/statistics/Table_ECE.PDF
- Council of Europe, *European sourcebook of crime and criminal justice statistics*, European Committee on Crime Problems "(CDPC) PC-S-ST (99), 8 REV, 7 juli 1999, (ref. DajIII.st.docs99.8edefst99.doc), Strasbourg, Council of Europe, 1999, p 208.
- European Union. (n.d.). Methodology of the European Crime and Safety Survey (Working paper). doi:http://wp.unil.ch/icvs/files/2012/11/WP_methodology.pdf
- Eurostat (2009), Statistics in Focus 36/2009, Crime and Criminal Justice, United Nations 2008.
- Eurostat. (2014). Crime statistics Explained. Laatste geraadpleegd op april 20, 2016, op http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Crime_statistics

Home Office, *Criminal statistics on England and Wales 1998: statistics relating to crime and criminal proceedings for the year 1998*, a publication of the Government Statistical Service, 1999, p 283.

ICVS Statistics (2016). Geraadpleegd april 18, 2016, op http://www.unicri.it/services/library_documentation/publications/icvs/statistics/ laatst geraadpleegd op 20 april 2016

ICVS Surveys of the Participating 20 countries, (2002). Geraadpleegd op 18 april, 2016, op http://www.unicri.it/services/library_documentation/publications/icvs/data/participating_20countries.pdf

The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). (214, September 11). *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2014* published. Laatst geraadpleegd op april 20, 2016, op <http://www.heuni.fi/en/index/tiedotteet/2014/09/europeansourcebookofcrimeandcriminaljusticestatistics2014published.html>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2015). *Study in Firearms*. Laatst geraadpleegd op April 18, 2016.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2015, April 13). *Crime and Criminal Justice Statistics*. Laatst geraadpleegd op april 18, 2016, op <https://data.unodc.org/>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2016). *Surveys on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems*. Laatst geraadpleegd op april 18, 2016, op <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/United-Nations-Surveys-on-Crime-Trends-and-the-Operations-of-Criminal-Justice-Systems.html>

VAN DIJK, J., VAN KESTEREN, J., & SMIT, P. (2007). *Criminal Victimization in International Perspective* (Publication). Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum. doi:http://www.unicri.it/services/library_documentation/publications/icvs/publications/ICVS2004_05report.pdf

Een goede politie geniet vooral vertrouwen ...

Cahiers Politiestudies
Jaargang 2016-4, nr. 41
p. 117-127
© Maklu-Uitgevers
ISBN 978-90-466-0849-4

Piet Dijkshoorn¹

De vraag wat een goeie politie is, is nog niet zo makkelijk te beantwoorden. Meestal blijft men hangen in deelkenmerken van. . . , maar tot een eenduidige definitie wordt niet gekomen. Toch is dat voor de stuurbaarheid van de politie van groot belang. Regelmatig wordt gesuggereerd, dat het niveau van criminaliteit wel eens die indicator zou kunnen zijn. Criminaliteit moet echter gezien worden als een complex maatschappelijk product met vele determinanten en actoren. Juist het samenspel tussen al die (f)actoren is bepalend voor een succesvolle criminaliteitsbeheersing. Een eenzijdige claim van de politie op criminaliteitsreductie ontkent die weerbarstige werkelijkheid, is aanmatigend en contraproductief. Legitimiteit of vertrouwen van burgers in de politie is veel eerder een indicator waaraan een goede politie te herkennen is. Het gevoel van burgers dat de politie haar werk, misschien wel onder moeilijke omstandigheden, goed doet, is bovendien goed voor de veiligheidsbeleving.

Toen ik in 2003 werd aangesteld als directeur van het kwaliteitsbureau politie in Nederland begon ik deze uitdaging vol goeie moed. Niet zonder trots vertelde ik hierover in mijn netwerken en er volgde meestal wel een leuk gesprek. Tijdens één van die gesprekken kreeg een gesprekspartner de strekking van mijn nieuwe functie door en vroeg geïnteresseerd welke van de 25 politieregio's nu eigenlijk het best functioneerde en welke duidelijk minder. Zo in de trant van, waar zal ik mijn aandelen op zetten en welke moet ik verkopen.

Ik kon nauwelijks de neiging onderdrukken om te gaan uit leggen dat die vraag eigenlijk niet de goeie vraag was en dat ie ook niet zo één twee drie te beantwoorden was omdat de werkelijkheid nogal complex was. Het lukte me toch en liet vooral de vraag zijn werk doen, zonder een pasklaar antwoord te geven. Het was een confronterende vraag.

Een eenduidig antwoord was er niet en daar kon men kennelijk tot die tijd goed mee leven. En toch is dat gek, want wat betekent het nou eigenlijk als je geen antwoord kunt geven op de vraag, wat je beste corps is? Heb je dan wel een voldoende gedifferentieerd beeld van wat goed is en wat beter? Wat is dan eigenlijk kwaliteit en hoe moet je daar dan aan werken. Het besef begint dan langzaam door te dringen dat het lastig sturen is in een organisatie waar geen kwaliteitsdefinitie is. En als die definitie dan eigenlijk totaal ontbreekt; hoe kan je zo'n organisatie dan efficiënt laten zijn? Je loopt groot risico

¹ Organisationsocioloog; voormalig directeur Kwaliteitsbureau Politie Nederland; Programmaleider Stichting Bedrijfskunde Rotterdam.